

EEN MENS HEEFT EEN LIJF EN EEN SCHIP EEN BOLG

Roland Desnerck

Roland Desnerck

Auteur van o.m. het boek 'Vlaamse visserij en vissersvaartuigen'

Rogierlaan 25, bus 13, 8400 Oostende

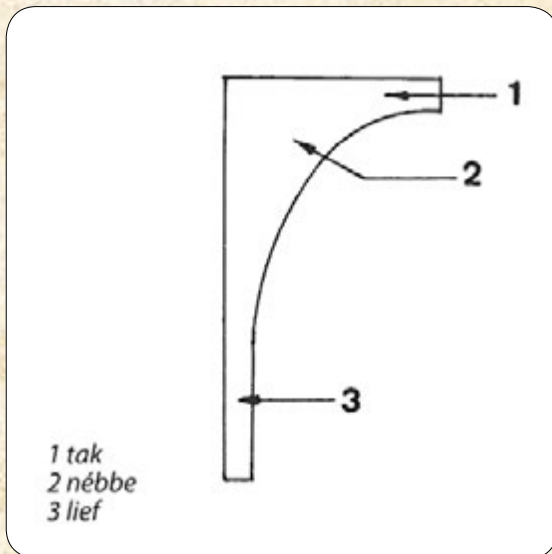
E-mail: roland.desnerck@telenet.be

Bij het aloude kiezen van een woordenschat ten behoeve van de onderdelen van de houten vaartuigen, ging men, na het bekijken van het eigen lichaam, over tot het bevinden van opvallende gelijkenissen. Ik heb er zowel in het Oostends als in het Nederlands gevonden. Hier dan mijn gemengde oogst:

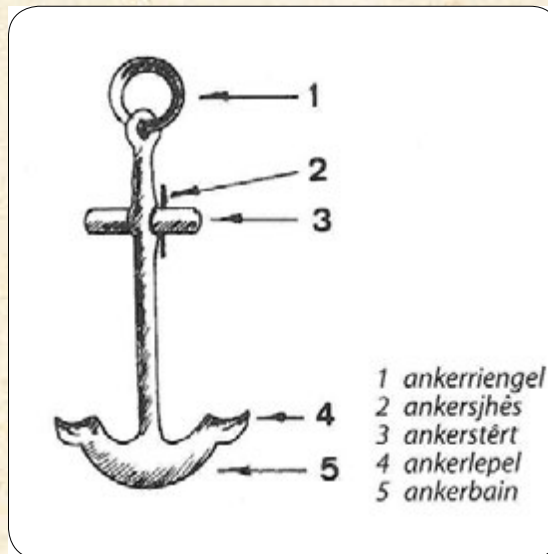
Het gehele vaartuig, de *karkasse*, is het **bolg**, en net als bij mensen kon het zelfs wormen krijgen, maar dan de zogenaamde paalwormen tegen dewelke men de meestal eiken of olmen **buitenhuid** moest bespijkeren. De buitenhuid inderdaad, dat is de buitenkant, en daarbij denken we weer aan het mensdom. Het gedeelte boven het wateroppervlak is het *dodedeel* en dat eronder het *levenddeel*. Van een op het strand of een bank gekanteld vaartuig kan men zeggen *dat et sship up ze ziede ligt*. Was het vaartuig door een lichte werfonnaauwkeurigheid wat asymmetrisch van bouw, dan had men het over *e sship méd e lammeziede*.

Binnenin, in de ruime **buik** van het vaartuig, heb je het **geraamte** met spanten die ook **ribben** mogen genoemd worden. Tot het bekomen van hoeken of krommingen in die spanten kunnen er tot versterking **knieën** aangebracht worden, verbandstukken met een horizontaal en een verticaal gedeelte. Die twee stukken, in het Nederlands ook al tak en lijf, zijn de **armen van de knieën**. *Got dad e kir in*, de armen van de knieën, kan het mensachtiger?

Fig. 1. De tak (1) en het lijf (3), ook wel de armen van de knieën (Bron: Desnerck (2006), Oostends woordenboek).

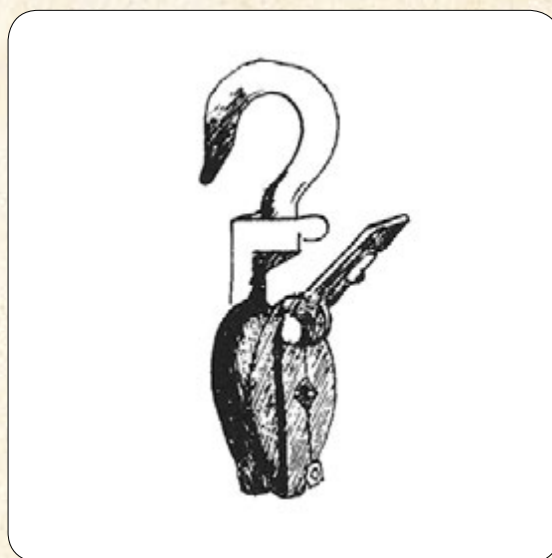
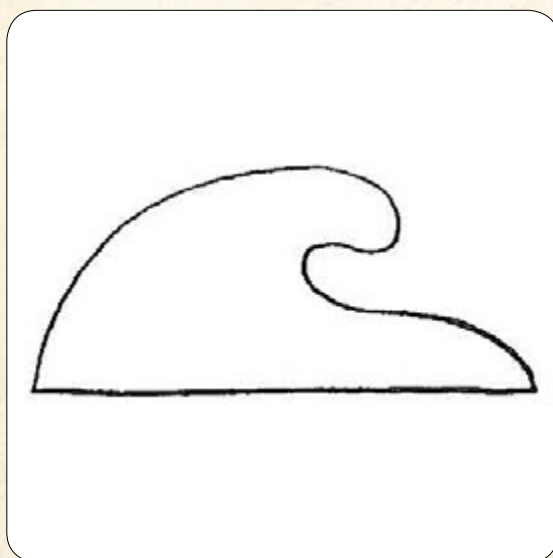
Fig. 2 Een tekening van een anker, met het ankerbain helemaal onderaan (Bron: Desnerck (2006), Oostends woordenboek).

Vooraan heb je de **kop** van het vaartuig, die ook wel eens, als er veel wind is, diep de zee moet induiken. Die wind voor en op de boeg wordt in het Oostends *e kopstékker* genoemd. Onder de voorplecht plaatste men op de binnenstevan zware houten blokken: de apostels. In de kluisgaten kan je het anker vinden, en ook hierop vinden we namen die aan lichaamsdelen herinneren: de **ankeroarme** en *et ankerbain*! Het scherpe voorste deel van de kop is, net als bij het meest uitstekende van de mens, de **neus**. Een stootkussen op die plaats is trouwens *e neusféndel*. Het voorste van het zeilvissersschip en van de latere garnaalvaartuigen kreeg tussen de verschillende kleuren een langwerpige lek witte verf. Die gewitte planken van de scheepsgangen waren de **moustache**!

Achteraan is er het hek, in onze streektaal *et gat*. De vaartuigen die helemaal achteraan een sleepnet torsen, zijn dieningeolge hekreilers of *gatvisjhers*. En ook dit nog: de eerste degelijke WC aan boord van de stoomtreilers of *visbakn* was op et gat van 't sjhip en werd daarom poepkot genoemd omdat ze op de achterstevan of *la poupe* (Lat. *pupis*) te vinden waren! Helemaal niet schunnig dus!

Op het dek heb je de verschansing met de reling, zowaar een **borstwering**. Vele klampen aan boord zijn op die reling, zodat men er makkelijk touwen of *enden* kan vastklampen. Enkele ervan hebben wegens bepaalde overeenkomsten ook namen van de menselijke *tote*, zoals: de **lipklampen**. Tot het houden van de touwen zijn er ook blokken of katrollen waarachter een touw moest kunnen lopen. Ik noem die waarvan je de zijkant kan openen **kinnebaksblok**. Achteraan op de vissersvaartuigen zag je tot het houden van kabels of *wéjers* een **voetblok**, in het Oostends, en door het Engels geïnspireerd, *e snatsjblok* of *e sletsjblok*.

Fig. 3. Tekening van een lipklampe (links) en een kinnebaksblok (rechts) (Bron: Desnerck (2006), Oostends woordenboek).

Op het dek merk je **kokers** en dat is ook het Oostends voor de oren. ‘Zet je kokers no de wiend’ betekent immers: ‘luister nu eens goed, wees aandachtig’. Op de masten worden de toegevoegde versterkingsblokken **kakestikn** genoemd. Helemaal boven op het masteinde vind je de bol die in het Nederlands de **mastkloot** is en ditmaal in het deftiger Oostends de **mastrape**. Twee metalen ringen als ogen naast elkaar op een mastband, worden de **bril** genoemd. En helemaal onderaan, in het ruim, is er het onderste van de mast: de **masthiele**.

Het vorkvormig uiteinde van de boom of gaffel is **e klow** (een klauw). De kabels of *enden* worden soms gesplitst, dat zijn de zogenaamde *splisn*, bijvoorbeeld om een lus of oog te maken, vandaar ook **en oogsplisse**. Oh ja, en het roefkompas met zijn handelbare ballen, dat door de kompaszetter moest gezet worden, bijvoorbeeld telkens na een afgeleverde lading. Gekscherend zei men wel eens tegen een man die wat onhandig deed: ‘je ka nie réchte voarn, je **boln** hang sjhaif’!

De zeilen. Als men het stagzeil op de sloepen lichtjes wilde inkorten of reven, dan sprak men van *neusjestagzil* omdat dit al driehoekige zeil nog meer de vorm van een scherpe neus verkreeg. Van de voorste mast naar de boeg heb je tot het houden van het stagzeil een stag. Maar van de boegspriet tot de boeg zelf is er ook een stag, namelijk het **strontstag**, omdat de gewone bemanningsleden daarboven hun gevoeg moesten doen, vandaar ook het net aldaar gespannen tot het opvangen eventueel van de matrozen, 'afvalligen' van de boegspriet!

Terug naar het zeil. Het achterste deel ervan is de **hals**, het voorste de **schoot**! Weeral van 'mensenwege' om het met een neologisme te verwoorden. De dikke rand van het zeil dat versterkt is tegen inscheuring is het **lijk**. Zo heb je een voorlijk en een achterlijk, een bovenlijk en een onderlijk. Tot het naaien ervan zijn er de *lieknoldn* en het sterke *liekgoarn*! De leuvers van het lijk waardoor lijnen moesten kunnen schuiven, zijn *liekoogn*, de ogen van een lijk! Bedonderend menselijk: *liekoogn*! De visnetten zelf willen niet achterblijven. Vandaar voor het boven- en onderdeel ervan de termen: **buukwieng** én **rikwieng**! En **e driebain** is ook al een vorm van het garen bij de mazen van een visnet.

En vergeet misschien ook dit niet: ook een mens kan welVAREN!